

Megjelent az új orvosi helyesírási kézikönyv

Dr. Ludányi Zsófia

**Eszterházy Károly Egyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Eger
MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest**

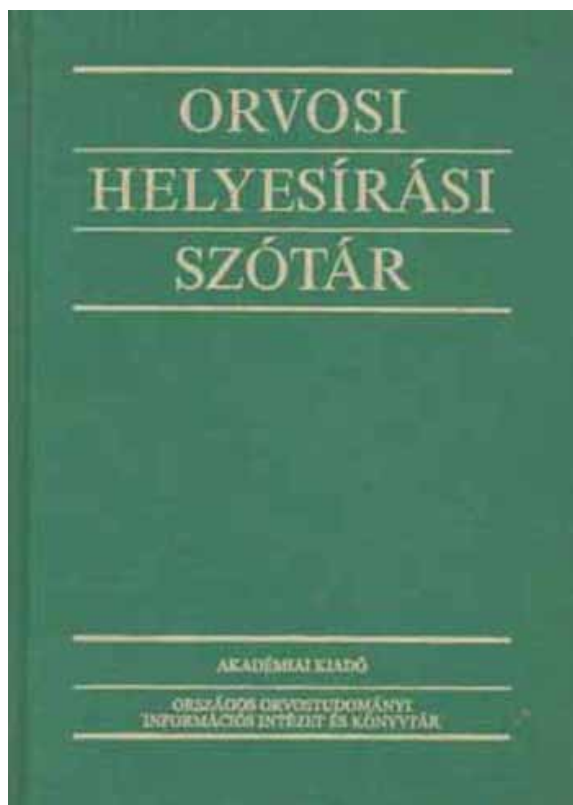
Az orvosi nyelv és helyesírás kérdéseivel foglalkozó rovatunkban ezúttal egy fontos új kiadványt mutatunk be, amely iránymutatásul szolgálhat nem csupán a szakembereknek, hanem akár a téma iránt érdeklődő nem szakmabelieknek is. Bősze Péter professzor új könyve „Magyar orvosi nyelv. Helyesírási útmutató” címmel jelent meg a Medicina Kiadónál az 1992-es, az Amega hasábjain is sokszor hivatkozott Orvosi helyesírási szótár folytatásaként, kiegészítéseként.

E korábbi kiadvány az Akadémia jóváhagyásával jelent meg, műfaját tekintve szótár, de az elején rövid szabályzatrész is található,

melyben az orvosi nyelvben gyakori helyesírási kérdések rövid összefoglalását olvashatjuk. A szótár és a szabályzatrészben ismertetett helyesírási alapelvek negyedszázadig szolgálták az orvostársadalmat, és hozzájárult a szaknyelvi helyesírás egységesítéséhez.

Ahhoz, hogy a helyesírás – s fokozottan igaz ez a szaknyelvi helyesírásokra – megfelelően betöltse társadalmi szerepét, szükség van annak folyamatos gondozására. Tekintettel az orvostudománynak az elmúlt két évtizedben lezajlott fejlődésére, ismét időszerűvé vált a szaknyelvi helyesírás megújítása, az új eszközök, módszerek helyesírásának egységesítése. Ez az igény hívta életre az új helyesírási kézikönyvet, amelyet Bősze Péter gyakorló orvosok, biológusok szemszögéből állított össze, számos más tudományterület szakembereinek (nyelvészek, vegyészek, gyógyszerészek) együttműködésével.

A készülő helyesírási kézikönyv kéziratát az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága és Orvosi Nyelvi Munkabizottsága megtárgyalta elfogadta, majd az MTA két illetékes osztálya – a Nyelv- és Irodalomtudományok, valamint az Orvosi Tudományok Osztálya – jóváhagyta. Ebből kifolyólag a kézikönyv az Akadémia „hivatalos” útmutatójának tekintendő. Fontos ugyanakkor tudni, hogy miként az „általános” akadémiai helyesírás, a magyar helyesírási szabályai sem törvény, hanem erős közmegegyezésen alapuló ajánlás, úgy az újonnan megjelent orvosi helyesírási kézikönyv is javaslat. Az orvosi nyelvet hivatalosan használóknak – például tudományos közleményekben, folyóiratokban, orvosi dokumentumokban (leletek,

zárójelentések stb.) erősen ajánlott a kötetben foglalt szabályokat követniük.

Az új kötet műfaja helyesírási kézikönyv, szó-tári részt nem tartalmaz. (A szerző az új orvosi helyesírási szótár elkészítésén folyamatosan dolgozik.) A kézikönyv minden apró, az orvosi nyelvben előforduló helyesírási részletkérdésre kitér, alaposan körbejár minden nehézséget. Alapelveiben épít az 1992-es Orvosi helyesírási szótárban foglaltakra, de jelentősen kibővíti azokat. A már kodifikált írásmódú szavak java-részt változatlanul maradtak, csak kevés szó írá-sa módosult.

A kézikönyv tíz fejezetből áll. Az első, bevezető fejezet a köznyelvi és a szaknyelvi helyes-írás általános alapelveit, tudnivalóit tartalmazza. Hangsúlyozza, hogy a szaknyelvekben nem szerencsés a terminusok többértelműsége, a helyesírásnak is egyértelműen tükröznie kell a szakszó jelentését.

A 2. fejezet a különírás-egybeírás kérdéseivel foglalkozik. Ismerteti az egybeírás okait (je-lentésváltozás, jelöletlenné válás, hagyomány), a szóösszetételek fajtáit, majd részletesen be-mutatja az akadémiai helyesírási szabályzat ál-tal „rendszerteremtő íráshagyománynak” nevezett esetek típusait. Ezután a jelzős szerkezetek írásának nehézségeit járja körbe, végül a több-szörös összetételekre vonatkozó iránymutatá-

sokat ismerteti (a szótagszámlálás szabályát és a korábbi akadémiai helyesírási szabályzat által mozgószabálynak nevezett szabályokat).

A 3. fejezet az orvosi nyelvben előforduló főbb tulajdonnévtípusokra vonatkozó tudni-valókat részletezi. Az akadémiai helyesírási sza-bályzat (AkH.) által felsorolt tulajdonnévtípusok mellett részletesen tárgyalja az eseménynevek (konferenciák, tudományos tanácskozások stb.) helyesírási kérdéseit (pl. „*Fókuszban a vastag-bélrák*” konferencia, II. *Magyar evészavar-kong-resszus*).

A 4. fejezet az orvosi nyelv idegen eredetű elemeinek (szavak, szószerkezetek) írásmódjával foglalkozik. Épít az 1992-es szótár alapelvei-re, különösen a köznyelvi válás szerinti elvre, vagyis minél inkább elterjedt egy idegen szó akár a köznyelvben, akár a szaknyelvben, an-nál inkább elfogadható annak kiejtés szerinti írásmódja. A hibrid írásmód (pl. *cista*, *cyszta*) to-vábbra sem számít normatívnak.

Az 5. fejezet az írásjelhasználat orvosi nyelvi sajátosságait ismerteti. Részletesen foglalkozik az egyes írásjelek (pont, felkiáltójel, kérdőjel, vessző, pontosvessző, perjel, kettőspont, kötő-jel, zárójel stb.) használati szabályaival.

A 6. fejezet az orvosi nyelv gyakori elemei-nek, a rövidítéseknek és a mozaikszóknak a he-lyesírási kérdéseivel foglalkozik. A megszokott részletességgel mutatja be a különféle típusok írásszabályait, beleértve a toldalékolásukra vo-natkozó tudnivalókat, valamint azokat az ese-teket, amikor rövidítéshez vagy mozaikszóhoz kapcsolunk további összetételi tagokat (pl. *sejt-DNS-vizsgálat*, *cm-beosztás-készítés*).

A 7. fejezet az úgynevezett tartozékjelekre vonatkozó helyesírási tudnivalókat járja kör-be. A tartozékjelek a szakszó részei, többnyire betűk vagy számok. Például a *C-vitamin*, *TGF α* , *hemoglobin-A1c* szavakban található *C*, α , *A1c* betűket és számokat nevezzük tartozékjelnek, ezeknek a sajátos írásszabályait foglalja össze a fejezet.

A 8. fejezet a számok és a dátumok orvosi nyelvi vonatkozásait ismerteti.

A 9., legterjedelmesebb fejezet a szerző által orvosi csoportneveknek nevezett, azonos foga-lomkörü csoportba tartozó terminusok helyes-írási kérdéseit tárgyalja. Ilyenek például az ana-tómiai nevek, a betegségnevek, a molekulane-

vek, a kromoszómák és a gének, a laboratóriumi és egyéb vizsgálómódszerek, valamint a mikrobanevek helyesírásának főbb elvei, tudnivalói.

A kötet utolsó, 10. fejezete a gyógyszernevek, valamint az orvosi műszerek neveinek írásmódjára vonatkozóan nyújt iránymutatást. A gyógyszernevek írásmódjának egy-két kérdésében a szerző a gyógyszerészszakma íráshagyományait követve eltért a köznyelvi helyesírási szabályozástól, mivel a Magyar Gyógyszerkönyv hivatalos állásfoglalását követte. Itt utalunk ismét arra az alapelvre, hogy szövegtípustól, illetve a szöveg befogadójától függ, milyen írásmódot alkalmazunk. A gyógyszernevek esetén szakmai gyakorlatban célszerű a szakmai írásszokást követni, míg ha nem a szűkebb szakmának írunk, akkor az általános (köznyelvi) helyesírási szabályokat alkalmazzuk.

A kötet függelékében a szerző által alkotott új terminusok magyarázata, valamint a kézikönyvben megfogalmazott orvosi helyesírási alapelvek, szabályok összegzése olvasható.

A minden helyesírási részletkérdésre kiterjedő új helyesírási kézikönyvet haszonnal forgathatják mind a szakma képviselői, mind a téma iránt érdeklődő nem szakmabeli olvasók.

Irodalom

1. AkH. – A magyar helyesírás szabályai 2015. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
2. Bősze Péter 2019. Magyar orvosi nyelv. Helyesírási útmutató. Medicina Kiadó, Budapest.
3. Fábíán Pál – Magasi Péter (főszerk.) 1992. Orvosi helyesírási szótár. Akadémiai Kiadó – Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár, Budapest.